

Szerkesztői jegyzet

Június van, végéhez közeleg a tanév. Az iskolák nagyobb zökkenők nélkül, mondhatni üzemszerűen ellátták feladataikat. A ciklikusan előtörő pandémia okozta kihívásokra is már kész receptek alapján válaszoltak az intézmények, a pedagógusok és az irányítási rendszer. Annak rendje és módja szerint megtartották a kontakt vagy online tanórákat, a szakköröket, voltak felelések, dolgozatok stb. Minden, ami a múlt időt tanévvé rendezi.

A tanévben többször is lehetőségem volt óralátogatásokon részt venni. Egy alkalommal a korai kapitalista viszonyok kialakulása volt a téma. Ennek kapcsán szóba kerültek a gyarmatosítás mezőgazdaságra, iparra, kereskedelemre ható következményei, és ezek szerzőgazató hatásai Európa különböző régióira. Szóba került, hogy Angliában megkezdődtek a bekerítések, amelyek háttérben a gyapjú iránti kereslet, a juhtenyésztés fölértékelődése és a korábbi közös földek kisajátítása állt. Az óra különböző ismeretforrások felhasználásával mutatta be a textilipar fejlődésének előfeltételeit megteremtő, illetve a klasszikus ipari forradalom gazdasági alapjait létrehozó folyamatot. A társadalmi következményeknél a tanár hivatkozott az ún. *véres törvényekre*, amely az elszegényedett parasztokat bérmunkára kényszerítette. A kisárutermelő földművesek, kézművesek termelőeszközeiktől való megfosztása pedig megteremtette az eredeti tőkefelhalmozás feltételeit, kis létszámú tőkés és nagy létszámú bérmunkás réteg létrejöttét. Az órán egy diák fontoskodva megkérdezte, hogy a véres törvényekre, eredeti tőkefelhalmozásra a tankönyvi források közül melyik utal. *Kérdésére az a választ, hogy egyik sem, mert az elmúlt évek tantervi, tankönyvi változásai nem erre a folyamatra, hanem Európa nyugati és keleti régiója eltérő fejlődési modelljére helyezik a hangsúlyt.*

Egy másik tanórának a kora középkori viszonyok feldolgozása, az örökölhető földbirtokokból (feudum) kialakuló uradalmak és jobbágyság létrejöttének bemutatása volt a témája. Ez az óra is arra tett kísérletet, hogy komplex módon, változatos forrásokkal, internetes okosfeladatokkal világítsa meg a sokágú folyamatot. Kitért az uradalmak gazdálkodására, a mezőgazdasági technika és technológia változásaira, a városfejlődés kezdeteire. Érintette a felszabadított rabszolgákból, colonusokból és szabad földművesekből – akik a hűbéri védelem fejében saját tulajdonukról is lemondtak – létrejövő jobbágyság kialakulását. Majd rámutatott, hogy a középkori társadalom legfőbb szervezőereje a hierarchia (szent hatalom) lett, amelynek értelmében a társadalom tagjai elfogadták, hogy az isteni rendelés (azaz a születés alapján a nemesség) hivatott a vezetésre. A hierarchiában alul helyezkedő alattvalók, jobbágyok számára pedig kötelező az engedelmesség. Majd az is megállapításra került, hogy a hierarchikus világkép szerint élő ember elfogadja született helyét a társadalomban, és annak megfelelően él. Szóba került az is, hogy a 21. századból nehéz megérteni a középkori világfelfogást, ugyanakkor kétségtelen, hogy ez a születési előjogokra és hierarchiára épülő berendezkedés több mint egy évezreden keresztül

irányította az európai társadalom működését – szemben a mai, alig két évszázada meghatározó világgépünkkel.

Túl vagyunk már a virágba borult ballagásokon, a sok izgulást kiváltó érettségi és felvételi vizsgákon. Amikor ezt a jegyzetet írom, a sokasodó tanévzáró ünnepélyek jelzik, hogy íme, karnyújtásnyira került a vakáció. Aggodalomra semmi ok. A méltányos oktatási lehetőségek deficitjéből és a pedagógusok munkafeltételeiből adódó konfliktusokat a politika egyre olajzottabban oldja meg. Mind kendőzetlenebbül érvényesül az oktatásirányítás hierarchiája, a megszokni vagy megszökni egyszerű igazsága. Itt van már *rend uralma*.

Csak a mozduló birnami erdő baljós lépteit nem tudom a fejemből kiverni.

Kaposi József



Hajba Bianka festménye (6. o.)